

Almindelig kontraktret. Indgåelse, gyldighed, fortolkning
2. omarbejdede udgave

© 1996 Jurist- og Økonomforbundets Forlag

Alle rettigheder forbeholdes.
Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse eller
mangfoldiggørelse af denne bog eller dele heraf er
uden forlagets skriftlige samtykke ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.

Tryk: Narayana Tryk, Gylling
Printed i Danmark 1996
ISBN 87-574-5262-8

Forord

I forordet til 1. udgave af denne bog, der udkom i 1988, skrev jeg, at

»den almindelige kontraktret (aftaleretten) er en traditionsrig juridisk disciplin. Dens regler har stor praktisk betydning, den har spillet en væsentlig rolle i den juridiske litteratur, den er velegnet som et betydende element i den juridiske uddannelse, og den har internationale aspekter. Aftaleloven, som er disciplinens hovedlov, er en fællesnordisk lov. Internationaliseringen af den økonomiske virksomhed øger antallet af kontrakter mellem parter fra forskellige retsområder.

I Danmark har den almindelige kontraktret været stærkt præget af Julius Lassens og af Henry Ussings vægtige værker. Denne bog, der er skrevet med henblik på at tjene den dobbelte funktion som lærebog og som værktøj for praksis, er et forsøg på at give en skildring af den almindelige kontraktret, som den fremtræder i slutningen af 1980'erne«.

I den nu foreliggende 2. udgave har jeg søgt at lette læsning og tilegnelse ved at gøre teksten bredere og i et vist omfang gentage væsentlige bestemmelser og synspunkter med ændret ordvalg i forskellige sammenhæng. Fremstillingen er gjort noget mere stofrig. Oplysninger og synspunkter af mere speciel karakter er placeret i noter for at lette brugen af bogen i undervisning.

Advokatfuldmægtig cand. jur. Susanne Schjølin Larsen og advokatfuldmægtig cand. jur. Jane Holm Hilkjær har ydet mig en velkommen hjælp med læsning af en korrektur, ph. d. studerende cand. jur. Jens Valdemar Krenchel har udarbejdet registrene. Min trofaste sekretær gennem mange år, Gerda Ørveile, har udført renskrivningen.

Bernhard Gomard

Indholdsfortegnelse

Kap. 1. Social funktion og juridisk konstruktion	13
1. Anvendelsen af kontrakter. Handlefrihed (autonomi)	13
2. Kontraktfrihed	14
3. Den almindelige kontraktrets område	17
3.1. Indgåelse, gyldighed og fortolkning	17
(1) Indgåelsen	18
(2) Gyldighed	20
(3) Fortolkning	22
3.2. Formueretlige regler	22
3.3. Aftaler på formuerettens område	22
3.4. Fælles (almindelige) regler for alle kontrakter eller særregler	23
3.4.1. Almindelige regler	23
3.4.2. Mangfoldigheden	27
3.5. Forbrugerret og erhvervsret	28
3.6. Kontrakter og interne beslutninger	29
4. Uforbindende aftaler og retligt bindende kontrakter	30
5. Den retlige bindings begrundelse og funktion	33
5.1. Ret og moral	33
5.1.1. Moral som forpligtelsesgrund. Naturlige pligter	33
5.1.2. Umoral som ugyldighedsgrund	34
5.2. Retlig sikkerhed for opfyldelse	34
5.3. Omdømme og tillid	35
5.4. Klarhed over kontraktindholdet og løsning af tvister	36
5.5. Betalingsdygtighed og tvangsfuldbyrdelse	38
6. Kontrakters fremtrædelsesform	39
7. Kontraktindholdet	42
8. Erhvervsdrivende og forbrugere som kontraktpartnere	45
8.1. Særregler om kommercielle aftaler	45
8.2. Særregler om forbrugerkontrakter	47

8.2.1. Forbrugerpolitik og forbruger-	
kontraktlovgivning	47
8.2.2. Fortrydelses- og tilbagetrædelsesret	48
8.2.3. Pligt til at informere	50
8.2.4. Tilsidesættelse af tyngende vilkår	50
9. Præceptive regler til beskyttelse af en	
svagere part	51
10. Gaver og kontrakter om risiko	52
10.1. Gaver	52
10.2. Spil, væddemål og andre kontrakter om risiko	54
11. Retlige principper og konstruktioner	55
11.1. Viljesprincip, forventningsprincip	
og erklæringsprincip	55
11.2. Løfteprincip og overenskomstprincip	58
12. Dansk ret og fremmed ret	59
Kap. 2. Løfter og kontrakter	63
1. Løfter: parter, tilblivelse, indhold	63
2. Indholdet af løfter	65
2.1. Overdragelser	65
2.2. Opgivelser	67
2.3. Personligt forpligtende løfter	67
3. Betingelser for at viljeserklæring er bindende	
i retshandler	70
3.1. Mundtlige og skriftlige løfter og aftaler	70
3.1.1. Hovedreglen	70
3.1.2. Skriftlighedskrav	71
3.2. Forberedende erklæringer og endelige kontrakter ..	74
3.2.1. Undersøgelser og udkast	74
3.2.2. Fortolkning og udfyldning	
(supplering) af kontraktdokumenter	75
3.3. Forbehold og betingelser	76
4. Ukomplette aftaler. Rammeaftaler	78
5. Oplysninger og meddelelser	81
6. Hensigtserklæringer som forberedende	
erklæringer og som støtteerklæringer	84
6.1. Indhold og anvendelse	84
6.2. Retsvirkning	85
6.3. Hensigtserklæringer om støtte af	
betalingsforpligtelse	86

Kap. 3. Indgåelse af kontrakter	89
1. Kontraktmodeller	89
2. Tilbud og accept	92
2.1. Indholdet af tilbuds- og accepterklæringer	92
2.2. Overensstemmende og rettidig accept. Afslag	96
2.3. Nødvendigheden af accept. Ensidede og	
gensidige kontrakter	98
3. Rettidig og forsinket accept	99
4. Forsendelsesrisikoen. Bevis for at breve	
er afsendt og kommet frem m.m.	101
5. Overensstemmende og uoverensstemmende accept	103
6. Accept med modifikationer. The battle of forms	104
7. Forbehold om genkaldelighed	105
8. Stadfæstelsesskrivelser (ordrebekræftelser)	106
9. Tilbuddets og acceptens bindende kraft	109
9.1. Afgivelse af viljeserklæringer	109
9.2. Løfter (tilbud): Kundsabsøjeblikket	110
9.3. Påbud (accept): Fremkomsten	111
9.4. Re integra-reglen i AFTL § 39.	
Fortrydelsesret	113
10. Opfordring til at gøre tilbud	115
11. Passiv accept	116
12. Markedsføring med tilbudsvirkning	117
Kap. 4. Almindelige (generelle) regler om ugyldighed	121
1. Begreberne ugyldighed og ugyldighedsgrunde	121
2. Stærke og svage ugyldighedsgrunde	125
3. Fuldstændig og delvis ugyldighed	128
4. Oversigt over ugyldighedsgrundene	128
4.1. Habilitet	128
4.2. Tilblivelsesmåden	128
4.3. Indholdet	132
4.4. Formen	133
5. Ugyldighedsgrundenes retsvirkning	133
5.1. Ingen opfyldelsesforpligtelse	133
5.2. Forholdet mellem løftegiver og trediemand	136
5.2.1. Fortabelse af indsigelser	136
5.2.2. Opretholdelse af indsigelser	
efter overdragelse	137
5.3. Tilbagelevering af den erlagte ydelse	
og ansvar for negativ kontraktinteresse	139
5.3.1. Tilbagelevering	139

5.3.2. Ansvar	140
5.4. Godkendelse	141
5.5. Løftegivers valgret:	
Ugyldighed eller kontraktbrud	142
5.6. Reklamation	145
5.7. Årsagsforbindelse mellem ugyldighed og afgivelse af viljeserklæring	147
Kap. 5. De enkelte ugyldighedsgrunde	149
1. Inhabilitet	149
2. Tvang	152
2.1. Mekanisk tvang	152
2.2. Voldelig psykisk tvang	152
2.3. Anden psykisk tvang	153
3. Svig	157
3.1. Reglen i AFTL § 30	157
3.2. Hvilken adfærd er svigagtig ?	157
3.3. Ugyldighed og kontraktbrud	161
4. Udnyttelse (åger)	163
5. Erklæringsvildfarelse	166
6. Generalklausulerne om aftaler der er urimelige (§ 36) eller i strid med almindelig hæderlighed (§ 33) ..	171
7. Urimelige kontrakter eller kontraktvilkår	179
7.1. Indholdet af § 36	179
7.2. Anvendelsen af § 36	181
(1) Standardvilkår og individuelle vilkår. Forbrugerkontrakter	181
(2) Samvirke med regler om vedtagelse og fortolkning	183
(3) Urimelighed og chikane	185
(4) Kommercielle aftaler	186
(5) Konventionalbod og ansvarsfraskrivelse ..	187
(6) Langvarige aftaler	189
7.3. Lovbestemmelser uden for Aftaleloven om urimelige aftaler	190
7.3.1. Lovbestemmelser uden for Aftaleloven	190
7.3.2. Lov om varmemforsyning	191
7.3.3. Krav mod tidligere ejere	191
7.4. Forbud mod benyttelse af urimelige kontraktbestemmelser	191
8. Kontrakter i strid med lov eller ærbarhed (ordre public)	194

8.1. Ugyldighed på grund af tilblivelse eller indhold ..	194
8.2. Konflikt med »Loven«, lovgivningen og andre retsregler	195
8.3. Konflikt med »ærbarhed«, den almindelige moralopfattelse	195
Kap. 6. Brist i beslutningsgrundlaget. Vildfarelse og ændrede forhold. Forudsætningslæren	197
1. Ugyldighed og uvirksomhed uden for lovreglerne	197
1.1. Reglerne i AFTL er ikke udtømmende	197
1.2. Kendelig vildfarelse	199
1.3. Vildfarelse fremkaldt af løftemodtager	200
1.4. Brist i beslutningsgrundlaget i øvrigt	201
2. Forudsætningslæren	203
2.1. Terminologi og grundtræk	203
2.2. Teorier om betydningen af vildfarelse og af ændrede forhold	206
2.3. Begrebet forudsætninger	209
2.4. Forudsætningslærens anvendelsesområde	211
2.5. Forudsætningslærens indhold	212
3. Kontraktbrud og forudsætningslæren	217
Kap. 7. Fuldmagt	219
1. Kontrahering ved stedfortræder. Grundbegreber	219
1.1. Repræsentation	219
1.2. Kompetence (legitimation) og bemyndigelse	221
1.3. Formidling af kontrakter	222
1.4. Kontrahering i eget eller andens navn	224
1.5. Kontrahering for egen eller andens regning	224
1.6. Tegningsret for juridiske personer. Prokura	225
2. Hovedreglerne om fuldmagt	226
3. Fuldmagtsreglernes juridiske konstruktion, grundprincip eller grundtanke	228
4. Stiftelse, omfang og ophør af fuldmagt	230
4.1. Almindelige regler. Opdragsfuldmagt	230
4.1.1. Stiftelsen	230
4.1.2. Indhold og omfang	231
4.1.3. Ophør	232
4.2. Typer af selvstændig fuldmagt omtalt i AFTL ...	233
4.2.1. Tilbagekaldelse	233
4.2.2. Omfang	233
4.3. Typer af selvstændig fuldmagt uomtalt i AFTL ...	235
4.4. Fuldmagtsgivers død, umyndiggørelse og konkurs .	237

5. Dispositioner i eget og i fremmed navn	238
6. Fuldmagt til modtagelse af viljeserklæringer på fuldmagtsgiverens vegne	240
7. Fuldmægtigens ansvar. Ansvar for manglende fuldmagt	241
Kap. 8. Fortolkning og udfyldning	245
1. Begreberne fortolkning og udfyldning	245
Individuelle og almene data	245
1.1. Fortolkning	245
1.2. Udfyldning (supplering) defineret	247
1.3. Samspillet mellem fortolkning og udfyldning	248
2. Almindelige retningslinier for fortolkning	249
(1) Parternes fælles opfattelse	249
(2) Vilje, erklæring, tillid, (forventning)	251
(3) Almindelig sprogbrug	251
(4) En betydningsfuld tekst	252
(5) Mindste byrde	252
3. Præceptive regler	253
4. Kontraktfortolkning og lovfortolkning	253
5. Fortolkningsmaksimer	254
5.1. Maksimerne er ikke indbyrdes koordinerede	254
5.2. Individuelle kontraktbestemmelser og standardvilkår. Modstridende bestemmelser	254
5.3. Minimumsreglen	256
5.4. Uklarhedsreglen (in dubio contra stipulatorem)	257
5.5. Tradition, normalitet og kutyme: almindelig kontraktpraksis og deklaratorisk ret	258
5.5.1. Usædvanlige bestemmelser kræver særlig klarhed	258
5.5.2. Tendens til at fastholde almindelig kontraktpraksis	258
5.5.3. Tendens til at fastholde deklaratorisk ret ..	259
Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler	263
Litteraturfortegnelse	267
Domsregister	273
Lovregister	279
Sagregister	285

Kapitel 1

Social funktion og juridisk konstruktion

1. Anvendelsen af kontrakter. Handlefrihed (autonomi)

Aftaler eller kontrakter spiller en væsentlig rolle som middel til planlægning og regulering både i det almindelige samkvem mellem mennesker og i erhvervsmæssig virksomhed. Enhver person, der er voksen og myndig, har en handlefrihed (autonomi), som rækker vidt og bl.a. omfatter personlig frihed, frit forbrugsvalg, frihed til at søge beskæftigelse som arbejdstager (lønmodtager) og også til at drive selvstændigt erhverv, og enhver virksomhed har betydelig frihed til at drive sit erhverv, som den finder det ønskeligt. Aftaler er det vigtigste redskab til at udnytte denne frihed.

Grundloven udtaler i § 74: »Alle indskrænkninger i den fri og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundet i det almene vel, skal hæves ved lov«, og i § 75, stk. 1, at det »til fremme af almenvellet bør tilstræbes, at enhver arbejdsduelig borger har mulighed for arbejde på vilkår, der betrygger hans tilværelse«.

En virksomhed erhverver varer og driftsmidler og afsætter sin produktion ved aftaler. Ansættelsen af medarbejdere i en virksomhed sker ved aftaler. Goderne bevæger sig i en produktions- og afsætningskæde fra indvinding og salg af råstoffer, til fremstilling af halv- og helfabrikata og til salg en gros og en detail til de endelige brugere. Overgangen fra det ene led til det andet sker ved aftaler mellem forskellige virksomheder eller ved beslutninger truffet inden for samme virksomhed. Det sidste led i afsætningskæden kan være en privat kunde, der som *forbruger* skaffer sig varer og tjenesteydelser til brug og forbrug for sig og sin husstand eller en erhvervsdrivende eller en offentlig institution, som ved køb, leje (leasing) eller anden type af kontrakt erhverver hjælpepestoffer, tjenesteydelser eller driftsinventar og -materiel til sin virksomhed. De fleste kontrakter angår præstation af en ydelse mod vederlag. Erhvervelsen af de ønskede goder, varer, produktionsudstyr, tjenesteydelser, husrum

ISBN 87-574-5262-8